

FEDERÁLNÍ
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ

K č.j. 016.091/83-2PO

Příloha č. 1

~~Ma-j-n-é~~

Výtisk č. : 31

Počet listů: 14

I n f o r m a c e

o řádném zasedání výboru ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy v Sofii ve dnech 13. a 14. října 1983

Ve dnech 13. a 14. října 1983 se v Sofii uskutočnilo zasedání výboru ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy. Význam zasedání byl zdůrazněn skutečností, že se konalo v době pokračujícího zhoršování mezinárodní situace, kdy vrcholí přípravy na rozmístění nových amerických jaderných raket středního doletu v západoevropských zemích. Této problematice byla proto jak ve vystoupeních jednotlivých ministrů tak v přijatém dokumentu věnována hlavní pozornost. Na zasedání byla dále analyzována současná mezinárodní situace a plnění závěrů přijatých na posledních zasedání politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy v Jednu t.r. v Praze a na setkání stranických a státních představitelů sedmi socialistických zemí v Moskvě v červnu t.r. Byla přijata řada rozhodnutí k prohloubení mechanismu spolupráce uvnitř Varšavské smlouvy.

I.

Práce na dokumentech, které byly výborem ministrů zahraničních věcí přijaty, byla poznamenána skutečností, že rumunská delegace odmítala návrh textů, které byly přípravey

delegací BLR po konzultacích s SSSR a v průběhu jednání předložila prakticky nový alternativní protinávrh. Neústupně odmítala přijmout do textu přímé i nepřímé obvinění USA a jejich spojenců z odpovědnosti za současné zhoršení mezinárodní situace. Vystupovala proti formulacím, ze kterých by vyplývalo, že RSR přistupuje k mezinárodním otázkám shodně s ostatními státy Varšavské smlouvy. Odmítla vyslovit podporu mírovým iniciativám a návrhům SSSR na řešení problematiky raket středního doletu v Evropě. Odmítala dokonce jednoznačně potvrdit některá stanoviska obsažená v pražské Politické deklaraci politického poradního výboru, v komuniké z dubnového zasedání výboru ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy a ve Společném prohlášení z Moskvy 28. 6. Na druhé straně prosazovala formulace o tom, že Varšavská smlouva potvrzuje dříve kolektivně i individuálně předložené návrhy na řešení jednotlivých mezinárodních problémů. Přijetí těchto formulací by znamenalo, že Varšavská smlouva jako celek přijímá a podporuje různé návrhy přednesené při řadě příležitostí RSR.

Několikrát prosazovala text, který bylo možno vykládat tak, že vinu za vzniklou situaci nesou jak USA tak i SSSR. Nejdále zašla, když požadovala, aby do komuniké byla zařazena pasáž, že problém raket středního doletu v Evropě je třeba řešit snížením a zničením existujících raket /to by v praxi znamenalo likvidaci sovětských raket, jak to požadují USA/. Nesouhlasila též vyjádřit podporu postupu SSSR na ženevských jednáních či označit postup USA za nekonstruktivní s odůvodněním, že o průběhu ženevských jednání není informována. Odmítla též zmínit francouzský a britský jaderný potenciál.

Pro tvrdší odpor rumunské delegace se nepodařilo do komuniké prosadit přímo reakci na poslední provokační vystoupení Shultzze, Bushe a Reagana proti ZSS, jak to požadovaly delegace NDR, PLR a ČSSR.

RSR též dlouho odmítala přijmout v komuniké pasáž o tom, že socialistické země nikdy neusílovaly a neusílují o získání vojenské převahy a že v žádném případě nepřipustí, aby nad nimi někdo dosáhl vojenské převahy. V této souvislosti delegace RSR prosazovala formulaci o těžké odpovědnosti za novou etapu horečného jaderného zbrojení těch států, na jejichž území by byly rozmístěny nové rakety - jejíž interpretace se vztahovala nejen na západoevropské, ale i na socialistické státy /ČSSR, NDR/. Ve srovnání s minulostí tentokrát RSR důrazně požadovala, aby komuniké bylo soustředěno na evropskou problematiku s vyloučením globálních a především neevropských problémů. Odmítla zahrnout do komuniké jmenovité uvedení ohnisek napětí na Blízkém východě, v jižní Africe a ve Střední Americe. Proto tyto otázky byly potom v obecnější podobě zařazeny v bodu 5. Čs. delegace navrhla, aby v úvodu či v závěru komuniké byl zařazen odstavec, v němž by bylo uvedeno, že současná zhoršená mezinárodní situace si přímo vyžaduje rozšiřování spolupráce, upevňování jednoty a prohlubování koordinace zahraničně politické činnosti socialistických zemí. Tento návrh podpořily delegace pěti zemí, ale delegace RSR jej kategoricky odmítla, takže v komuniké není prakticky ani řádka o vzájemné spolupráci států Varšavské smlouvy.

Dále delegace RSR požadovala uvést v komuniké ještě otázky, jako je prospěšnost setkání Andropov-Reagan, účast dalších členů VS a NATO na ženevských jednáních mezi SSSR a USA o nukleárních prostředcích středního doletu v Evropě, paralelní jednání představitelů dalších evropských zemí o problematice euroraket s cílem napomáhat k pokroku na ženevských jednáních mezi SSSR a USA. Žádná z těchto otázek nebyla do komuniké zahrnuta.

Jednání o komuniké probíhala někdy ve velmi vyhrocené atmosféře, kdy nebylo jasné, zda má delegace RSR zájem dohodnout se na oboustranně přijatelných formulacích či chce neústupně trvat na svých požadavcích, a tím zabránit přijetí komuniké a fakticky rozbít zasedání výboru ministrů.

Protože rumunská delegace odmítla zahrnout tyto formulace do komuniké, bylo kompromisních formulací dosaženo až v kuloárních rozhovorech 13. 10. po příjezdu ministra Š. Andreie.

Z iniciativy čs. delegace byly upraveny některé formulace v bodu 1 /charakteristika mezinárodní situace/, 2 /rakety/, 3 /mírové iniciativy socialistických zemí - pasáž o Smlouvě/ a 4 /hodnocení madridské schůzky, uvolňování napětí, spolupráce/ aj.

Souběžně s přípravou textu komuniké byl projednán i návrh protokolu ze zasedání výboru ministrů zahraničních věcí. Největší potíže se projevíly v souvislosti s rumunským požadavkem, aby do protokolu bylo zachyceno rozhodnutí o vytvoření pracovní skupiny expertů se sídlem v Bukurešti, která by se zabývala problematikou prakticky všech jednání o odzbrojení a koordinovala postup členských zemí VS na nich. Bylo zřejmé, že RSR se vytvořením této skupiny chtěla dostat k informacím o jednáních na všech fórech, zejména v Ženevě, a získat tak možnost působit na postup SSSR na nich, případně tvrdit, že takovou možnost má. Když byl požadavek jednoznačně odmítnut, RSR neschválila s vytvořením žádné pracovní skupiny. Později navrhla vytvoření pracovní skupiny pro otázku bezjaderných zón v Evropě. Tato problematika má řadu citlivých aspektů, a proto nebyl zatím ani tento požadavek přijat. Aby bylo odmítnutí rumunského návrhu přijatelné, byla odložena i realizace čs. návrhu na vytvoření pracovní skupiny k otázkám odvrácení nebezpečí jaderné války. Bylo dohodnuto, že diplomatickou cestou bude vyjasněno, jaké nové pracovní skupiny budou v oblasti odzbrojení vytvořeny a že výsledek bude předložen ke schválení příštímu zasedání výboru ministrů v dubnu 1984 v Budapešti.

II.

V komuniké se konstatuje, že mezinárodní situace za dobu od červnového setkání na nejvyšší úrovni se stala ještě napjatější, že se objevují i prohlášení, jež mají za cíl zpo-

chybnit územní a politické výsledky 2. světové války. Mimořádná pozornost je věnována plánovanému rozmístění amerických raket středního doletu v západní Evropě. V této souvislosti byl zdůrazněn význam ženevských jednání a zájem zemí VS dosáhnout v krátké době dohody. Dohoda by měla stanovit, že se upustí od rozmístění nových raket středního doletu v Evropě, a že bude snížen stav dosavadních jaderných prostředků středního doletu - přičemž rakety zahrnuté do snížení by byly likvidovány tak, jak to navrhl SSSR. Nebude-li do konce roku dosaženo v Ženevě dohody, je nezbytné v jednáních pokračovat, a to pod podmínkou, že USA a jejich spojenci v NATO upustí od termínů, které si sami pro rozmístění těchto raket stanovili. Země NATO jsou v komuniké dále naléhavě vyzývány, aby se snažily zabránit rozmístění nových raket a současně usilovaly o snížení stavu nynějších jaderných prostředků. V komuniké bylo znovu zdůrazněno, že země VS neusilují o vojenskou převahu; současně však nedopustí, aby někdo dosáhl vojenské převahy nad nimi.

V komuniké je vyjádřeno také znepokojení nad tím, že celá řada návrhů a iniciativ zemí VS nenašla dosud konstruktivní odezvy, což platí i o návrhu uzavřít Smlouvu o vzájemném nepoužití vojenské síly mezi státy Varšavské smlouvy a NATO. Účastníci vyslovili uspokojení nad výsledky madridské schůzky a zdůraznili význam svolání stockholmské konference. V komuniké se závěrem hodnotí právě probíhající XXXVIII. zasedání VS OSN, které posuzuje konkrétní kroky k odvrácení jaderné války navržené SSSR.

Důvěrný protokol ze zasedání výboru ministrů zahraničních věcí VS v Sofii zahrnuje m.j. rozhodnutí o schválení doporučení skupin expertů k jednáním o otázkách vojenských rozpočtů a o chemických zbraních v Evropě. Schvaluje výsledky práce skupiny expertů, která se zabývala činností Spojeného sekretariátu a náměty na zlepšení mechanismu práce VS. Protože RSR odmítla nové organizační formy spolupráce, jako je např. vytvoření stálé skupiny v Moskvě pro výměnu informací, byl v podstatě

zafixován stav, který se vyvinul zejména v období po pražském zasedání PPV. Jeho součástí jsou i systém tématických porad náměstků ministrů zahraničních věcí a vytváření pracovních skupin expertů k projednání jednotlivých konkrétních otázek. Novým prvkem je rotace funkce generálního tajemníka PPV, kterým má být napříště představitel státu, na jehož území se má konat příští zasedání politického poradního výboru. Výbor ministrů doporučil tento materiál ke schválení na příštím zasedání PPV VS.

V protokolu bylo dále zachyceno svolání porady náměstků ministrů zahraničních věcí ve Varšavě k přípravě stockholmské konference a vytvoření nové pracovní skupiny se sídlem v Budapešti k přípravě výzvy zemím NATO o sjednání Smlouvy o nepoužití vojenské síly mezi VS a NATO.

III.

Vlastní jednání výboru ministrů zahraničních věcí se uskutečnilo 13. října odpoledne a 14. října dopoledne.

Po úvodním projevu s. Mladenova se ujal předsednické funkce s. Andrei. Jako první vystoupil s obsažným projevem s. Gromyko, který stručně charakterizoval současnou mezinárodní situaci, zaujal stanovisko k projednávaným otázkám, které jsou zahrnuty v komuniké, informoval o bilaterálních vztazích s některými zeměmi a o postoji SSSR k ohniskům napětí.

V úvodu svého vystoupení s. Gromyko zdůraznil, že rozmístění amerických jaderných prostředků středního doletu přímo na prahu socialistického společenství, by způsobilo vážné narušení vojenské parity mezi SSSR a USA, Varšavskou smlouvou a NATO, narušení strategické stability a příkré zhoršení mezinárodní situace.

Upozornil na to, že proti Reaganovu úsilí zatáhnout do svého militaristického kursu proti SSSR a socialistickým zemím spojence z NATO vystupuje stále aktivněji mohutné mírové hnutí na Západě, s nímž tamní vlády musí počítat jako s vážnou politickou silou. Proto se také stále častěji ozývají střízlivé

hlasy mnohých politiků - v Dánsku a Nizozemí je to většina členů parlamentů, v Řecku a ve Švédsku jsou to dokonce vlády, v NSR velká skupina sociálně demokratických poslanců. Proti současnému kursu USA vystupují četné nezúčastněné země, což vyvolalo ostrý Reaganův výpad proti nim na současném Valném shromáždění OSN. Svoji pozitivní úlohu při odhalování pravých viníků současné zostřené mezinárodní situace nesporně schrála pražská Politická deklarace.

Soudruh Gromyko poté zdůraznil nutnost soustředit naše úsilí k ovlivnění těch, kdo jsou odpovědní za zahraniční politiku zemí NATO a napomoci široké veřejnosti Západu poznat co nejhlouběji nebezpečnost agresivního kursu Reagana a povzbudit ji k co nejrozhodnějším akcím. Připomenul prohlášení J.V. Andropova z 28. září t.r., které mělo ve světě mimořádný a pozitivní ohlas. Svědčí o serióznosti a realismu při hodnocení současné situace, o úsilí SSSR zajistit mír a přejít k odzbrojení. Na Západě již mnozí začínají chápat, že Reagan ve svém nepřátelství k SSSR zášel příliš daleko.

Poukázal na to, že ani v tomto rozhodujícím stadiu sovětsko-amerických jednání v Ženevě o omezení jaderných zbraní v Evropě Washington nepřinesl přes široce reklamovanou "pružnost" nic nového - jde pořád o nepřijatelnou "prozatímní" variantu. Jednání v Ženevě jsou veřejným klamem, zatímco rozmístění amerických raket v západní Evropě vlastně již realitou. Proto Sovětský svaz napomáhá k tomu, aby spojenci USA sami zvýšili nátlak na Reaganovu administrativu s cílem jednat v Ženevě seriózně o návrzích na snížení jaderných zbraní v Evropě. S odvoláním na názorové rozdílnosti od USA mezi vedoucími politiky v Dánsku, Belgii, Nizozemí, Řecku i NSR soudruh Gromyko řekl, že zde existují ještě určité rezervy pro naši další politickou práci. Zdůraznil, že za této situace je nesmírně důležité, aby socialistické země daly USA znát své společné ošklivé vystoupení proti jejich nebezpečným plánům, "aby ve Washingtonu

i v jiných hlavních městech NATO slyšeli, že mluvíme jedním jazykem, že naše země se ubírají jedním směrem, pracují shodně, tvrdě a rozhodně". Poukázal na vážné nebezpečí vyplývající z toho, že by náš protivník našel v našem postupu disonance. Dodal, že ústřední výbor KSSS nejednou projednával možné varianty pro politický i vojenský postup v případě, kdyby k rozmístění amerických jaderných raket středního doletu přece jen došlo.

K dalším problémům s. Gromyko uvedl, že USA a NATO nijak nepomohly k pokroku na vídeňských jednáních. Budeme usilovat o to, aby se západní partneři jasně vyjádřili k námi předloženým klíčovým návrhům. K otázce kontroly řekl, že "USA a NATO chtějí kontrolu bez odzbrojení, ale my trváme na kontrole odzbrojení".

Pozitivně hodnotil výsledek madridské schůzky, kdy se socialistickým zemím podařilo "trojit do černého" na základě dobrého poznání rozdílnosti v názorech mezi USA a jejich západoevropskými spojenci. Na tomto je zřetelně vidět, že "totožnost zájmů socialistických a kapitalistických zemí Evropy v otázce pokračování dialogu mezi Východem a Západem a zachování ploché uvolnění se ukázala jako faktor, s nímž USA nemohou nepočítat". Zdůraznil potřebu důkladné přípravy na konferenci ve Stockholmu.

Dále zopakoval návrhy, s nimiž SSSR předstoupil před současné Valné shromáždění OSN a připomenul, že je třeba postupovat tak, aby vlády členských zemí NATO byly zatlačeny do situace, kdy se nebudou moci vyhnout konstruktivní odpovědi na naše iniciativy.

K návrhu na uzavření Smlouvy o nepoužití vojenské síly a zachování mírových vztahů mezi členskými státy VS a NATO uvedl, že půjde o dlouhodobou záležitost, musíme si ale postavit úkol neustále soustřeďovat zájem o tuto myšlenku, objasňovat její konstruktivní charakter a napomáhat její realizaci.

Soudruh Gromyko potom informoval o bilaterálních vztazích SSSR s dalšími západní zeměmi. Podotkl, že takový stav napětí s USA, jaký je nyní, už dávno nezaznamenali. Zahraniční politika USA zesiluje svoji propagandistickou stránku proti SSSR a "dobykla všechny rekordy v cynismu a ve lži". Všem nátlakům a provokacím ze strany USA se SSSR postaví na odpor.

Pokud jde o NSR, soudruh Gromyko hovořil o snahách Kohlovy vlády vzbudit dojem, že otázka raket není problémem ve vztazích mezi SSSR a NSR. Zdůraznil přitom, že "vládě v Bonnu zcela otevřeně říkáme, dojde-li k rozmístění raket, budeme to hodnotit jako nepřátelskou akci principiálního významu,

... , která je v příkrém rozporu s duchem a písmeny moskevské smlouvy a nutně povede k zhoršení vztahů se SSSR". Podotkl potřebu podpory těch sil v NSR, které vystupují za mír v Evropě. K Francii uvedl, že přestože odstupuje od někdejší politiky nezávislosti a samostatnosti, určité možnosti pro další spolupráci existují.

Ke vztahům SSSR s ČLR uvedl, že SSSR je připraven v načatém dialogu pokračovat.

V závěru svého vystoupení ocenil praxi svolávání konzultativních porad zemí VS na úrovni náměstků zahraničních věcí, jakož i praxi pracovních porad expertů ad hoc k vypracování konkrétních námětů a návrhů pro práci politických orgánů Varšavské smlouvy.

Po s. Gromykovi vystoupili ministři S. Olszowski, B. Chroupek, státní tajník a I. náměstek ministra H. Krolkowski a druhý den P. Varkonyi, Š. Andrei a P. Mladenov. Všichni ministři kromě Š. Andreje vyslovili souhlas s hodnocením mezinárodně politické situace a s hlavními úkoly, jak je ve svém projevu vytýčil A.A. Gromyko s důrazem na posílení koordinace při jejich realizaci.

Soudruh B. Chňoupek ve svém vystoupení reagoval na zosíření kursu v zahraniční politice USA v poslední době i na provokační antisovětská a antisocialistická propagandistická vystoupení Reagana, Bushe aj. Odsoudil US politiku diferenciaci vůči socialistickým zemím a zdůraznil nutnost koordinovaného postupu států Varšavské smlouvy při jednáních se Západem.

Poukázal na nebezpečí, vyplývající z plánovaného rozmístění nových amerických jaderných raket středního doletu v zemích západní Evropy a zdůraznil připravenost ČSSR aktivně se účastnit nezbytných odvetných opatření.

S. Chňoupek podpořil poslední iniciativy a návrhy SSSR předložené současnému zasedání Valného shromáždění OSN a informoval o aktivitě, kterou Československo vyvinulo v souvislosti s prosazováním mírových iniciativ obsažených v Politické deklaraci, především pak v návrhu na uzavření Smlouvy o nepoužití vojenské síly a zachování mírových vztahů mezi členskými státy VS a NATO. Doporučil na základě čs. poznatků, aby se přešlo od stadia sondáží ke konkrétním jednáním o návrhu Smlouvy, což by měla zpracovat skupina expertů. Podpořil námět s. Gromyka promyslet využití návrhu Smlouvy na konferenci ve Stockholmu.

V závěru svého vystoupení ministr Chňoupek ocenil výsledky práce tří pracovních skupin expertů jako užitečný přínos k zdokonalení mechanismu Varšavské smlouvy. Předložil návrh na vytvoření v Praze pracovní skupiny expertů k otázce odvrácení nebezpečí jaderné války.

V průběhu svého vystoupení s. Chňoupek informoval o svých nedávných jednáních s ministry zahraničí států NATO a o obsahu rozhovoru s ministrem zahraničí ČLR.

S. Olszowski poukázal na to, že Polsko je nyní jedním z hlavních cílů americké politiky nátlaku a vyádivání. Souvisí to s politikou diferenciaci, kterou se USA snaží rozbít jednotu socialistického společenství. Za zvláště nebezpečné ozna-

čil pokusy zpochybňovat dohody z Jalty a Postupimí a na jejich základě vzniklé politicko-teritoriální uspořádání v Evropě. Zdůraznil, že současná mezinárodní situace a politika imperialismu vůči socialistickým zemím si vynucuje posilování vojenské síly VS. PLR zajistí i přes pokračující hospodářské těžkosti posilování své obranyschopnosti.

Složitá mezinárodní situace si vyžaduje i těsnější koordinaci a prohloubení spolupráce členských států VS při provádění zahraniční politiky. Budou proto podporovat návrhy na zdokonalování mechanismu VS, včetně zřízení stálého sekretariátu a vytvoření stálé skupiny v Moskvě k systematické výměně informací. Navrhl uspořádání koordináční porady náměstků ministrů zahraničí ve Varšavě ke konferenci ve Stockholmu s tím, že PLR je připravena plnit funkci koordinátora po celou dobu konference.

V projevu E. Krolikowského bylo zdůrazněno, že zabránění rozmístění nových amerických raket je v centru veškeré politicko-diplomatické činnosti NDR. Rozmístěním amerických raket by vzrostlo nebezpečí rozpoutání války proti SSSR z německého území, důsledkem by mohla být odvetná opatření socialistických zemí, nehledě na to, že rozmístění amerických raket značně negativně ovlivnilo vztahy NSR-NDR a také vztahy mezi NDR a Západním Berlínem. Součástí politicko-diplomatické činnosti NDR je i přesvědčit NSR, že rozmístění nových amerických raket v NSR nijak nezvyšuje bezpečnost NSR, právě naopak. V další mezinárodně politické aktivitě zemí VS nutno konstruktivně využívat rozporů mezi evropskými členy NATO a USA a také postojů všech realisticky myslících mírových sil v západní Evropě. V závěru opakeval slova s. Honeckera ze setkání v Moskvě, že NDR udělá vše pro obranu své země, splní své závazky při společné obraně socialismu. Je připravena nabídnout území NDR pro zajištění vojenské rovnováhy mezi zeměmi NATO a VS.

P. Varkonyi ve svém projevu zdůraznil, že země Varšavské smlouvy nikdy nedovolí narušení současné rovnováhy vojenských sil. Opakoval známé stanovisko MLR, že je proti rozmístění nových raket tam, kde ještě v současnosti nejsou, a proti zvyšování počtu v zemích, kde už tyto jsou rozmístěny. MLR je toho názoru, že v případě rozmístění amerických raket je nutno dát pádnou odpověď. Značnou pozornost věnoval výsledkům madridské schůzky a připravované stockholmské konference s tím, že tato konference nemůže nahradit již probíhající mnohostranná a dvoustranná odzbrojovací jednání. Vyslovil se pro koordinovaný postup socialistických zemí na této konferenci a pro její pečlivou přípravu. Navrhl vytvoření pracovní skupiny expertů k problematice Smlouvy o nepoužití síly a zachování mírových vztahů mezi členskými státy VS a NATO se sídlem v Budapešti.

P. Mladenov zdůraznil, že před socialistickými zeměmi stojí významný úkol - udělat vše pro to, aby se zabránilo rozmístění amerických raket v západní Evropě. Buďou-li však rakety rozmístěny, USA a jejich partneři za to zaplatí vysokou politickou cenu. BLR je pro společné posouzení situace všemi zeměmi VS, je pro upevnění tohoto svazku. Je to nutné tím spíše, že imperialismus usiluje o diferencovaný přístup k socialistickým zemím. Závěrem P. Mladenov informoval o tom, že politická situace na Balkáně zůstává relativně pokojná, přičemž v dialozích balkánských zemí se vyskytuje i myšlenka o vytvoření bezjaderné zóny v této oblasti.

Š. Andrej se ve svém vystoupení odvolal na projevy N. Ceaušeska na PPV v Praze a na setkání v Moskvě, které obsahují základní stanovisko RSR ke všem vývojovým tendencím ve světě. Kardinalní otázkou současnosti je rozmístění raket středního doletu. Stále ještě existuje možnost dosáhnout na Ženevských jednáních mezi USA a SSSR dohody, která by zabránila rozmístění nových raket a zajistila stažení a likvidaci existujících. Britské a francouzské rakety by mohly být zahrnuty do globálních počtů existujících na obou stranách a ne do jednání o raketách středního doletu /tímto přístupem se RSR přiblížila pozicím Západu/.

Pokud by nebylo dosaženo dohody, mělo by být až do konečného řešení upuštěno od umísťování raket středního doletu na území NSR, NDR, ČSSR a dalších států. Státy a vlády, které umístí na svém území rakety, na sebe vezmou velkou odpovědnost. RSR požaduje, aby i ostatním evropským státům byla dána možnost účastnit se jednání o raketách středního doletu, případně aby tyto otázky byly posouzeny na paralelním setkání členských států VS a NATO. Prospěšné by bylo také setkání SSSR-USA na nejvyšší úrovni. RSR je pro přímé jednání mezi VS a NATO. Měly by na nich být projednány otázky odzbrojení a snížení vojenských rozpočtů. RSR již 3 roky přijímá opatření k omezování svých vojenských výdajů. V r. 1982 se rozhodla nezvyšovat tyto výdaje až do r. 1985. RSR je pro vytvoření bezjaderné zóny na Balkáně. Bude tuto myšlenku prosazovat na setkání expertů balkánských států, které se má konat v Athénách v lednu 1984. Vyhnul se jakékoliv kritice USA. Při hodnocení situace mluvil neadresně. Používal formulace, že dochází ke stupňování závodů ve zbrojení, že zůstávají otevřená ohniska napětí a konfliktů apod. Většinu z nich bylo možno vykládat jako kritiku obou stran.

Odsouhlasením textu komuniké a neveřejného protokolu bylo zasedání výboru ministrů zakončeno. Poté přijal ministry generální tajemník ÚV BKS a předseda státní rady BLR Todor Živkov. Jménem všech ministrů jej o průběhu jednání informoval A. Gromyko, který předsedal druhému dnu jednání.

IV.

Mimořádný význam sofijského zasedání výboru ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy byl dán především tím, že se konalo jen několik týdnů před tím, než má dojít k rozmísťování nových amerických raket středního doletu v některých západoevropských zemích. Společně přijatý dokument na zasedání - komuniké - je jednou z našich posledních výstrah před uskutečněním tohoto nebezpečného kroku a jedním z našich posledních pokusů o odvrácení rozmísťování těchto raket.

Přestože jsou již prováděny praktické přípravy k rozmístění, dokument vychází z přesvědčení, že je ještě možné dosáhnout na ženevských jednáních dohody v duchu návrhů SSSR, vyzývá k pokračování těchto jednání a současně se obrací ke členským státům NATO a ostatním evropským státům, aby zabránily rozmístění nových jaderných raket středního doletu v Evropě a aktivně přispívaly k úspěchu ženevských jednání.

Zveřejněné komuniké však nenechává nikoho na pochybách o tom, že socialistické země nejsou bezbranné, že dokáží uhájit své zájmy a svou bezpečnost, že nepřipustí, aby nad nimi někdo získal vojenskou převahu a že jsou připraveny přijmout odpovídající odvetná opatření. V průběhu přijetí u s. Živkova uvedl s. Gromyko m. j., že při zasedání výboru měl každý možnost vyjádřit svobodně své názory k projednávaným otázkám. Podtrhl však jako podstatné to, že naše postoje k hlavním problémům mezinárodních vztahů, jak jsou uvedeny v dokumentu, jsou identické.

Opětně se potvrdilo, jak důležitým nástrojem pro tvorbu zahraničně politické linie států VS v duchu direktiv politického poradního výboru jsou zasedání výboru ministrů a na něm přijímané dokumenty. Sofijské zasedání je poprvé v historii VS již druhé zasedání výboru ministrů v jednom roce /duben 1983 v Praze/. Není pochyb, že tato pravidelná zasedání, svolávání tematických porad náměstků a praxe pracovních skupin expertů rozvíjejí a zpevňují mechanismus činnosti Varšavské smlouvy a stávají se významným přínosem pro upevňování jednoty a koordinaci zahraničně politické činnosti států Varšavské smlouvy.

Praha, 20. října 1983